

NÉPISMERET

1-4. évfolyam

Célok és feladatok

A népismeret keretében kap helyet a mai Magyarországon élő románok kultúrájának, hagyományainak és szokásainak ismertetése a tanulók nyelvi tudásának és életkori sajátosságainak megfelelően.

Elsődleges cél egy általános kép kialakítása a Magyarországgal szomszédos országokról, a hazai románok elődjének származási helyéről, az országban élő más nemzetiségek létéről, a XIX. és XX. századi román paraszti életmód jellemző vonásairól.

A több generációs család bemutatása, a családi ház formájának, beosztásának, berendezési tárgyainak, közvetlen környezetének ismertetése, a dolgos hétköznapok, a családi eseményekhez (születés, házasságkötés) kötődő szokások, a vallási ünnepek rendje, az önellátó gazdálkodás, a szabadidő eltöltése, öltözködési és étkezési kultúra, a gyermekek játékaik és játékszerei, a szájhagyomány útján fennmaradt mondókák és mesék megismertetése.

A hagyományörző mesemondók, táncosok iránti tisztelet megtanítása, a nyelv iránti szeretet erősítése, ösztönzés a karácsonyi, húsvéti és más szokások megtartására, a játékok alkalmazására, a játékszerek elkészítésére.

Mindezek alakítsák ki és erősítsék a helyes identitástudatot, vezessenek el a hazai többi nemzetiség kultúrája iránti tisztelethez, különös tekintettel a többségi magyar nemzet hagyományaira.

Fejlesztési követelmények

A bemutatott példák és olvasmányok alapján váljon világossá, mely országokkal határos Magyarország, a románokon kívül milyen etnikai kisebbségek élnek együtt az országban, melyek azok a helységek, vidékek ahonnan a románok elődjait betelepítették, (néhányat megőriztek a családi nevek), és melyek azok, ahol még ma is élnek leszármazottaik.

Tudatosodjanak a magyarországi románok életmódjának főbb elemei: a család tagjai (3-4 generáció), a lakóház, annak helyiségei és berendezési tárgyai, a közvetlen környezet, az udvar, a kert, az állattartás, a foglalkozások, az ünnepi és mindennapi szokások, hiedelmek, a szabadidő eltöltése, a gyermekek játékaik és játékszerei.

Váljon egyértelművé, hogy másképpen éltek az emberek régen, de különbség volt a szegényebb és módosabb rétegek között.

A tanuló ismerjen néhány népszokást (kántálás, tojásfestés, ünnepi ételek, böjti ételek stb.), lakodalmi csujogatást, mondókát, népmesét, gyermekjátékot.

Legyen képes különbséget tenni az alapszókinccs tájnyelvi és irodalmi változata között. Néhány példa segítségével érzékelje a hazai románok tájnyelvében létező különbségeket.

1. évfolyam
Évi óraszám: 37

Belépő tevékenységformák

Tanulmányi séta, egy régi és egy új falusi ház megtekintése. Külső jellemzők megfigyelése.
Lakószobák száma és berendezése régen és ma.
Különböző gabonaszemek bemutatása, melyik szolgál emberi fogyasztásra, melyik állati eledel.
Egy hagyományos mesterség műhelyének meglátogatása.
Néhány egyszerűbb szerszám bemutatása (kalapács, fűrész, harapófogó stb.), beszélgetés arról, mire használják. A szerszámok használatának eljátszása.
Paraszti gazdaság megtekintése, a melléképületek funkciója.
Beszélgetés a zöldségfélék és gyümölcsök felhasználásáról, téli tárolásukról.
Régi gyermekjátékok és a hozzájuk tartozó mondókák megtanulása. Bábu vagy baba térden való lovagoltatása. A *De-a piŋigaia* és a *De-a pisica-n șant* összevetése a *Csip-csip-csóka* és az *Enyém a vár...* játékokkal.
Néhány kiszámoló megtanulása.
Csószkunyhó és kút készítése csutkából.
A szókincs bővítése valamennyi témakörben.

Témakörök	Tartalmak
A vidéki élet	<p>A vidéki lakosság többsége földműves, béres, napszámos volt. De akadt ács, asztalos, kerékgyártó, kovács, borbély, szabó, csizmadia.</p> <p>A módosabbak közül került ki a bíró.</p> <p>Kevés értelmiségi: pap, tanító, tanítónő, jegyző.</p> <p>Volt aki a postán, a vasútnál dolgozott.</p> <p>A földművelés során főleg önellátásra termesztettek búzát, (kenyérnek), árpát, kukoricát, tököt, répát, lucernát (az állatoknak). Az állattartás is a család igényeire volt méretezve, általában lovat, tehenet, (néha kecskét, juhot), sertést, baromfit tartottak. A lovat a mezőgazdasági munkákra használták, a tejet házilag dolgozták fel (aludttej, vaj, túró), a baromfi és a sertés a húst biztosította. A családok többségének kevés felesleg jutott eladásra.</p> <p>A földművelő munkákat egyszerű szerszámokkal végezték (eke, borona, fogas, kasza, sarló, kézi kukoricavető), a kert műveléséhez ásót, kapát, gereblyét, fűrészelt használtak.</p> <p>Egyéb szerszámok a ház körüli munkákhoz: kalapács, harapófogó, gyalu, reszelő, kézfűrő, kézidaráló a kukorica őrlésére.</p>
A lakóház	<p>A régi parasztház beosztása: az utcai szoba, a konyha, a küsszoba, a kamra. Egyes helyeken a ház folytatásaként állt az istálló.</p> <p>Berendezési tárgyak: ágyak, asztal, székek, pad, komód, tálas, bölcső. A küsszobában mosdótál.</p> <p>Háztartási eszközök: fazekak, lábasok, tálak, evőeszközök, teknő, dézsa, hordó, üst, rosta, szita stb., valamint a kemence fűtéséhez és a kender feldolgozásához szükséges kellékek (túló, gereben, rokka, szövőszék).</p>
Az udvar	<p>Minden házhoz tartozott udvar, benne gémeskút és itatóvályú, valamint a melléképületek: nyári konyha, fészter, kukoricagóré, ólak, istálló, mint önálló épület.</p>

Témakörök	Tartalmak
A kert	A házhoz tartozó kertben a gyümölcsfák (szilva, meggy, dió, alma, néhol szőlő) mellett főleg zöldségféléket: burgonyát, káposztát, sárgarépat, gyökeret, hagymát, fokhagymát, babot, mákot termesztettek. Többségüket tárolták télire, savanyúságokat készítettek, a gyümölcsből lekvárt főztek vagy megaszalták.
Játékok	A legkisebbekkel rendszerint a nagyszülők, a dédszülők játszottak. A legismertebb játékok voltak a <i>tapsikolás</i> , <i>lovagoltatás</i> , <i>Csip-csip-csóka</i> , <i>Itthon van a kutya?</i> A játékokhoz tartozó mondókákat ütemesen mondogatták. A nagyobbak kedvelt játéka a <i>Cica az árokban</i> (magyar megfelelője <i>Enyém a vár...</i>). A szabályok ismertetése.
Kiszámolók	A kiszámolóknak fontos szerep jut a játékok elkezdése előtt. A szótagolva való, ütemes elmondás fejleszti a ritmusérzékét. A szájhagyomány útján megőrzött kiszámolók megtanítása mellett az olvasókönyvből már ismertek közül néhánynak felidézése.
Játékszerek	A legegyszerűbb és legkedveltebb játékszereket csutkákból készítették maguk a gyerekek. Ilyenek a csőszkunyhó és a kút. A csőszkunyhó elkészítése, kúpszerűen összerakott csutkákból, nagy figyelmet és kézügyességet kíván. A kút keresztbe tett párhuzamos csutkákból készül, a játék pedig abból áll, hogy a kútba helyezett egy kisebb csutkát úgy kell kiemelni, hogy a kút ne omoljon össze.

2. évfolyam
Évi óraszám: 37

Belépő tevékenységformák

Néhány romániai népviseleti ruhadarab megfigyelése fényképeken. Jellemzőes, régi, hazai román paraszti ruhadarabok és lábbelik bemutatása (pl. pruszlik, alsószoknya, bő vászongatya, ing, munkakötény, papucs, bocskor). Irodalmi és tájnyelvi elnevezésük.

Beszélgetés a téli és nyári viseletről.

A *De-a puricele* játék megtanulása, a hozzátartozó párbeszéddel, hasonlósága a *Hátulsó pár előre fuss* játékkal.

Játékszerek készítése (labda rongyból, illetve kócból, bútordarabok bogáncsból).

Húsvéti tojásfestés hagymahéjjal, díszítés levelekkel.

Játék a piros tojásokkal (összekoccantás, pénzdobás).

Témakörök	Tartalmak
A ruházat	Romániában tájegységenként változó a népviselet, gazdagon díszített, színes. A különböző népviseletek bemutatása fényképeken, kiemelten a bánáti, a mócok és a Kolozsvár környéki románok népviseletének megfigyelése. A jellemzőes ruhadarabok elnevezése (hímzett blúz, kötényszoknya, szűk pantalló, tüsző stb.) A magyarországi románok ruházata régen is eltérő volt a romániaiakétól. Valamikor sok ruhadarabot otthon készítettek, kézzel varrtak. A

Témakörök	Tartalmak
	vásznat is maguk szőtték. Gyapjúfonálból kötöttek, illetve horgoltak mellényeket, kabátkákat. A férfiak, a nők ruházata nyáron illetve télen. A kisebb gyermekek a nagyobbaktól örökölték a ruhákat. Gyakran a kisfiúk is leánykaruhácskát hordtak, a télikabátot női nagykendő helyettesítette.
Játékok	A nagyobb gyermekek kedvelt játéka: a sárgolyósdí. Az utca porából gyúrták a szükséges sarat. A játékhoz mondóka is tartozik. A <i>De-a puricele</i> játék menete azonos a <i>Hátulsó pár előre fuss</i> játék menetével, a kísérő párbeszéd azonban lényegesen különbözik. A játék szabályainak és menetének ismertetése, majd bemutatása a gyakorlatban.
Játékszerek	Gyermekjátékokat csak a módosabb családok vehettek, rendszerint a vásárokon. Így a gyermekek többsége maga készítette játékszerekkel játszott. A lovas szekeret (dobozból és csutkából), a labdát (rongyból, illetve kócból, régen a tehén szőréből), a bútorokat (bogáncsból) minden gyermek el tudta készíteni.
Húsvéti szokások	A húsvét a legnagyobb keresztény ünnep a románoknál. Egyik szimbóluma a piros tojás. Régen hagymahéjjal, krepp papírral festették a húsvéti tojásokat, amelyeket különböző, apró levelekkel díszítettek. A piros tojásokkal való játék célja a tojás elnyerése. Ezt összekocantással vagy pénzdobással lehetett elérni. Az utóbbi változatot a fiúk játszották.
Mindennapi szokások	A gyermekek körében kedveltek voltak a természeti jelenségekhez és állatokhoz kapcsolódó mondókák. Gyakorta fejezték ki haragjukat csúfolódó mondókákkal. Szokások voltak az olyan szólásmondások, amelyeket akkor mondogattak, ha kiesett egy tejfoguk, ha testvériesen osztottak valamin, vagy ha az esti lefekvéshez készülődtek.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló tudjon felsorolni néhány mesterséget. Nevezzen meg szerszámokat és mondja meg mire használják.

Tudja elmondani, hogy a határban termesztett növények közül, melyeket használják emberi étkezésre, és melyek szolgálnak állatok etetésére.

Sorolja fel egy hagyományos falusi lakóház helyiségeit, fontosabb berendezési tárgyait, emeljen ki néhány ma már nem használatos eszközt.

Írja le egy lakóház udvarát az ott levő melléképületekkel, jegyezze meg, melyiknek mi a funkciója.

Mondja el, milyen háziállataik vannak otthon, és mi a hasznuk.

Ismerje a zöldség- és gyümölcsféléket, beszéljen téli tárolásukról.

Tudja eljátszani, egyedül vagy társaival, a kisgyermekek játékaikat a hozzájuk tartozó versikékkel.

Készítse el a tanult játékszereket.

Legyen képes ütemesen elmondani két-három kiszámolót.

Tudjon megnevezni, fénykép alapján, néhány jellegzetes romániai népviseleti ruhadarabot.

Ismerje a hazai románok régi, ma már nem hordott, fontosabb ruhadarabjainak nevét irodalmi és tájnyelven.

Nevezze meg néhány ruhadarab alapanyagát (pl. vászon, flanel, szövet, selyem, bársony). Határozza meg a mindennapi és ünnepi viselet közötti különbséget, és indokolja meg.

Sorolja fel a régi és mai játékszereket. Mondja el, hogyan készültek a régiék. Mutassa be társaival a tanult játékokat, a kezdő játékost válassza ki kiszámolóval.

Vázolja röviden a tojásfestés és díszítés módját, egy társával mutassa be a piros tojásokkal való játékokat.

Tudja előadni ütemesen a természeti jelenségekhez és állatokhoz, illetve a gyermekek mindennapi életének eseményeihez kapcsolódó hagyományos mondókákat.

3. évfolyam Évi óraszám: 37

Belépő tevékenységformák

Magyarország térképének megtekintése, a szomszédos országok megnevezése. Ezek lakosai (osztrákok, szlovákok, ukránok stb.) és a nyelv, amelyet beszélnek.

A románok által is lakott települések megkeresése Magyarország térképén. Azok neve magyarul és románul.

A tanulók román családi neve: melyek származnak mesterségből, illetve romániai vidék vagy folyó elnevezéséből.

Mondatok az olvasókönyv meséiből, és ezek bemutatása a falusiak által beszélt nyelven.

A helybeli templom(ok), imaház(ak) megtekintése, külsejük megfigyelése.

Karácsonyfadíszek készítése (pl. tobozból, dióból).

Az ünnep köszöntése kolindákkal.

A csillag-járás karácsonyi népszokásról készült fényképek megtekintése, a szokást bemutató fiúk öltözkéneke megfigyelése.

Betlehemes templom készítése (papírdoboz, jászol, kisdéd stb.).

A *La cine-i inelul?* és a *Megy a gyűrű vándorútra* játékok összehasonlítása.

Hegedű és állatok készítése kukoricaszárból.

Témakörök	Tartalmak
Az ország, amelyben élünk	Magyarországon a lakosság többsége magyar. Anyanyelvük is magyar. Az országban azonban élnek még más anyanyelvű lakosok is, pl. románok, németek, szlovákok, szerbek, horvátok stb. Ezek nemzeti kisebbségek. Magyarország hét országgal határos. Ezekben is, a többségi lakosság mellett élnek nemzeti kisebbségek. Valamennyien beszélnek az ország hivatalos nyelvét.
Hol élnek románok Magyarországon?	Románok által is lakott települések az ország keleti határa mentén találhatóak. A helységeknek román nevük is van.
Honnan származnak ősaink?	A hazai románok közvetlenül Erdély nyugati vidékeiről települtek be. Több családi név utal erre (pl. Abrudan, Mureșan, Ardelean, Crișan, Sălăjan, Tîrnovan), de sok románnak magyar családi neve van. Több családi név őrzi az elődök mesterségét, foglalkozását (pl. Cioban, Olar, Păcurar). A hasonló nevű családokat ragadványnevekkel különböztették meg.
Nyelv, nyelvjárás, tájnyelv	Az írók, költők választékos nyelven írnak. Ez az irodalmi nyelv. Egyes vidékeken bizonyos szavakat az emberek az irodalmi nyelvtől eltérően mondanak. Ez a nyelvjárás. Kis közösségek nyelve ettől is eltérhet, ez a tájnyelv.

Témakörök	Tartalmak
	A magyarországi románok a bihari és a körösi román nyelvjárás egy-egy tájnyelvi változatát beszélik.
Vallási közösségek	A hazai románok többsége az ortodox, kisebb része a görögkatolikus, illetve a baptista egyház híve.
Karácsonyi szokások	A húsvét mellett a románok másik legnagyobb keresztény ünnepe a karácsony. Ünnepi szokások a kolindálás és a csillag-járás. A kisgyerekek rövidebb versikékkal jártak főleg a rokonokhoz karácsonyt köszönteni. A nagyobbak hosszabb kolindákat énekeltek, és nemcsak a rokonokhoz kopogtattak be. A csillag-járás alkalmával népi dramatikus játékot adtak elő. Jelmezeiket a felnőttek segítségével készítették el. A görögkatolikusoknál a betlehemezés a szokás. A kapott ajándékokat (pl. alma, dió, kalács) fehér vászontarisznyába gyűjtötték.
Játékok	A <i>La cine-i inelul?</i> társasjáték (magyar megközelítő megfelelője a <i>Megya gyűrű vándorútra...</i>) sok figyelmet és ügyességet kíván, ugyanakkor izgalmas is. A játékot mondókával játsszák. Egyszerűbb játék a <i>șotromul</i> , szabályai megegyeznek a magyar <i>ugróiskola</i> szabályaival.
Játékszerek	A kukorica szárából főleg a zsebkéssel jól bánó fiúk készítették játékszereket: hegedűt, állatokat. A kemény szárból nagyobb állatokat csináltak, míg a szár puha beléből apróbbakat (pl. koca, malac, kutya).

A továbbhaladás feltételei

A tanuló tudja megmutatni a térképen a Magyarországgal határos országokat. Sorolja fel nevüket, a többségi lakosságot és a nyelvet, amelyet beszélnek.
Nevezze meg a Magyarországon élő nemzeti kisebbségeket.
Tudja helyesen leírni románul a románok által is lakott magyar települések nevét és a román családi neveket.
Válasszon a tanult témák közül egyet (pl. családi ház, kert, ruházat), és soroljon fel a témával kapcsolatos szavakat a lakóhelyén beszélt tájnyelven.
Mutassa be társaival a *La cine-i inelul?* és a *șotromul* játékokat.
Készítsen el egy-két tetszés szerinti játékszert kukoricaszárból, illetve a kukoricaszár belsejéből (pl. hegedű, ló, tehén, koca malacokkal stb.).
Tudja pontosan a karácsonyi ünnep dátumát.
Tanuljon meg két-három szabadon választott kolindát.

4. évfolyam
Évi óraszám: 37

Belépő tevékenységformák

A kétegyházi tájház és a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum meglátogatása.
A tájház berendezési tárgyai, illetve a múzeumban kiállított tárgyak megtekintése, a ma már nem használatos tárgyak és eszközök megfigyelése.
Tájékozódás a nagyszülöktől a böjti ételekről.

Hagymakalendárium készítése.

Keresztény ünnepek dátumának megkeresése a naptárban (vízkereszt, virágvasárnap, pünkösöd, Szent Tódor- és Szent György-nap).

Családi ünnepek: születésnap, névnap, házassági évforduló. A szűkebb családi kör tagjainak születési helye, ideje. Névnapok megkeresése a naptárban. A szülők házasságkötésének éve és napja. Az időpontok feljegyzése. A felköszöntéskor használt hagyományos: *La mulți ani!* Falusi lakodalmakról készült régi fényképek megtekintése.

Pörgettyű és papírsárkány készítése.

Közmondások kigyűjtése az eddig használt tankönyvekből.

Beszélgetés közismert mesék szereplőiről. A mesék tanulsága.

Könyvtárlátogatás során a hazai román nyelvű kiadványok megtekintése.

Témakörök	Tartalmak
Tájház	A kétegyházi tájház külső jegyei híven őrzik az egykori építkezési szokásokat. A bútorzat jellegzetes elhelyezése. Belső díszítő elemek: a gyapjú ágytakarókat, díszes, csipkés párnákat, a rongyszőnyegeket a család nő tagjai készítették. A régi szerszámok, a kenderfeldolgozáshoz, a fonáshoz és a szövéshez használt eszközök a paraszti életmód emlékei.
A Munkácsy múzeum	A békéscsabai Munkácsy Mihály múzeum a hazai román (és szlovák) nemzeti kisebbség területi múzeuma. A tárgyak több évtizedes gyűjtőmunka során gyűltek össze. A néprajzi gyűjtőtáborokban román középiskolás diákok is részt vettek.
Böjtök	A vallásos élet fontos része a böjt. A karácsony előtti kisböjtöt és a húsvét előtti nagyböjtöt régen szigorúan betartották. Böjt idején tilos volt állati eredetű élelmiszereket fogyasztani. A böjti időszakra készülődés során minden edényt hamuból készült lúgos vízben gondosan megtisztították a zsírtól.
Karácsonyi szokás	A karácsony-köszöntő hegedűszóval a legények kedvelt szokása volt. Két-három zenész kíséretében, csoportosan látogatták meg a lányos házakat. A karácsonyi jókívánságok és kolindálás után a vendégek táncra perdültek a háziakkal. A vendéglátók étellel, itallal kínálták a látogatókat.
Újévi szokások	A termés minősége és mennyisége sokban függött az időjárástól. Minden gazdálkodó szerette volna tudni, milyen lesz munkája eredménye. Sokan készítettek hagymakalendáriumot, mivel úgy gondolták, annak jóslata beválk. Szilveszterkor és újévkor szokás volt hagyományos ételeket készíteni. Szilveszterkor szárnyast, mert az hátrakapar minden rosszat, újévkor sertéshúst, mert a malac előretúrja a szerencsét.
Más keresztény ünnepek	A karácsony és húsvét mellett ünnep számba ment vízkereszt, virágvasárnap, pünkösöd, Szent Tódor- és Szent György-napja. Vízkereszt a házszentelés napja, virágvasárnap a nagyhét kezdete, ekkor indul a húsvétra való felkészülés. Szent Tódor-naphoz különféle hiedelmek kötődnek, Szent György-napján volt szokásban a locsolkodás, amikor is a legények kútvízzel locsolták meg a lányokat. Pünkösöd a gabonaszentelés ünnepe is volt.

Témakörök	Tartalmak
Családi események	<p>A családban ünnepnek számított a születés és a házasságkötés. Az újszülött nevének megválasztása hagyományos módon történt, az elsőszülött fiú apja vagy nagyapja nevét kapta, az elsőszülött lány anyja vagy nagyanyja nevét. A keresztanyát is a hagyományoknak megfelelően választották: az anya vagy az apa testvérének személyében. De a szülők esküvői tanúi is lehettek keresztszülők.</p> <p>A házasságkötés fontos momentuma a lakodalom, hetekig is tarthatott a készülődés. Hagományos ételeket szolgáltak fel, reggelig tartott a tánc, a jókedvet a csujogatások fokozták.</p>
Szórakozás, játék	<p>A legényeknek és lányoknak egyetlen szórakozási lehetősége a vasárnap és ünnepnap <i>joc</i> (táncház) volt. Itt ismerkedtek a fiatalok. Böjt idején azonban ezt tiltották. Egy táncrend mindig ugyanabból a 4 (esetleg 5) gyorsabb és lassúbb táncból állt. De a táncok falvanként különböztek. A zenét rendszerint két zenész szolgáltatta, a táncokat oszlopba rendeződve járták, miközben, főleg a legények, csujogattak. Ezek fejezték ki a fiatalok érzelmeit: szimpátiát, gúnyt stb.</p> <p>A fiúk a cérna faorsójából készített pörgettyűvel játszottak, abban versenyeztek, kinek a pörgettyűje forog tovább.</p> <p>A papírsárkány eregetése is kedvelt időtöltésnek számított.</p>
Népi irodalom	<p>Színhagyomány útján sok közmondás maradt fenn. Ezeket a tömör tanácsokat, bölcsességeket a régiek igen gyakran használták a mindennapi beszédben.</p> <p>Eleink számos anekdotát is ismertek. Ezek a rövid, csattanós, humoros történetek gyorsan terjedtek, szájról-szájra járva átalakultak, ezért több változatuk ismert.</p>
Mesék	<p>A hosszú, téli estéken a fonás, a kukoricamorzsolás serényebben haladt, ha az idősek mesélni kezdtek. A hazai román népmesék között nem egy akad, amelyet több estén át is meséltek, amíg a végére értek.</p> <p>A mesékben valóságos és képzelt szereplők, jók és rosszak, küzdenek egymással. A jó legyőzi a rosszat, az igazság mindig győzedelmeskedik. Néhány kedvelt mese (<i>Piroska és a farkas, Hófehérke, A kiskakas gyémánt félkrajcárja</i> stb.) más népeknél is ismert.</p>
Mesemondók, hagyományőrzők	<p>A hazai román népmesék különös tehetségű előadói voltak <i>Vasile Gurzău, Mihai Purdi, Teodor Șimonca</i> parasztemberek. Lakóhelyük (Méhkerék, Pusztáotlaka, Kétegyháza) tájnyelvén meséltek, így is jelentek meg nyomtatásban az utókor számára.</p> <p>Mindhárom mesemondótól egy-egy rövidebb hazai népmesét átdolgozott formában ismertettünk.</p> <p>Táncosok, zenészek, énekesek.</p>

A továbbhaladás feltételei

A tanuló ismerje a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum címét.

Soroljon fel néhány böjti, hagyományos szilveszteri és újévi ételt.

Tudja megmondani, mely ünnepek dátuma állandó.

Rögzítse írásban a család tagjainak (nagy szülők, szülők, testvérek) születési dátumát, névnapját, szüleinek házasságkötési időpontját.

Tanuljon meg két tánc házi és két lakodalmi csujogatást.

Beszéljen a falusi tánczáról és annak tilalmáról.
Mondjon el, röviden, egy anekdotát és egy mesét.
Vonja le a tanulságot a *Ciobanul mincinos* (A hazug juhász) meséből.
Tanulja meg, dallamával együtt, a *perința* körtáncot, és mutassa be társaival.

ROMÁN NÉPISMERET

A hazai román nemzetiség számára a *nyelv* és a *kultúra* az *identitás fenntartásának* és megerősödésének *alapvető feltétele*. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat *következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe* a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. *A nevelés és oktatás feladatai* éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. *Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre* kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkor személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a *magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja* egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhessenek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban *az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás* éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint *cselekvési stratégiák kifejlesztése*. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen *két anyanyelv* birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények *nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire*. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A román nemzetiségi iskolák tanulói *először élményszerű helyzetekben találkoznak* a legfontosabb *hagyományokkal*, az *életmóddal* és a *nemzetiség kultúrájával*. Ezekre az élményekre építve *cselekvés- és projektorientált* oktatási formákban a *fokozatosság elve* alapján szereznek ismereteket a nemzetiség *történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról* és a *médiáról*.

A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományörzés családon kívüli szinterei különböző intézmények és szervezetek.

A román népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy *toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben*, amely alkalmassá teszi őket *más nemzetiségek és népek elfogadására*.

A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos *ismeretszerzést és készségfejlesztést* tesz lehetővé.

A népismeret tantárgy feladata – *identitás- és értékközvetítés* – hatással van a módszerek megválasztására. A *nyitott oktatási formákban történő tanítás* olyan ismeretszerzést biztosít, amely az *élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz* vezet.

E *kreatív és cselekvésközpontú* feldolgozási formák (*állomásokon való tanulás¹, műhelytanítás, múzeumpedagógiai foglalkozások, iskolai projektek*) a tanulókat olyan *tapasztalatokhoz* segítik, amelyre saját környezetükben már tehetnek szert. Így fokozatosan

---

¹ Egy nyitott oktatási módszer, amely a tanulók önellenőrzésén alapul.

kialakulnak bennük azok a *kompetenciák*, amelyek alkalmassá teszik őket *önálló projektek* lebonyolítására.

5–6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamon a gyerekek román nyelvi *szókincse*, valamint *szövegértő és -formáló képessége* már eléri azt a fejlettségi szintet, hogy a *nemzetiségi közösség történetét* mélyrehatóbban és *nagyobb összefüggésekben* értsék. A közvetített ismeretek tágabb történelmi horizontokat világítanak meg a *román nép és nyelv eredetéről*, az *Európában élő román közösségekről*, a hazai románság földrajzi és szociokulturális közegéről, a románok által is lakott települések *helytörténetéről*, a *hajdani háziasszonyok tevékenységeiről*, a *családi élet nagy eseményeiről*. A tanulók megismernek néhány – Románia földrajzához és történelméhez kapcsolódó – *legendát*, *neves magyarországi személyiséget*, *régi mesterségeket*, *szokásokat és hagyományokat*.

A hagyományos és a modern (tan)eszközök, a román népismereti tankönyvek, a tanári magyarázatok, a megtekintett filmek és tárgyi emlékek, a modernizált népi költemények mind az *ismeretszerzés*, a *tanulás* pozitív forrásait jelentik. Ez a tantárgy lehetőséget nyújt az ősök kultúrkincsének megismerésére, a magyarországi románság helytörténetének tanulmányozására (pl. hazai román kutatók munkái, régi dokumentumok, tárgyak, eszközök, fotók alapján). Felkészíti a tanulókat a főbb események (*újratelepítés*, *hitélet*, *oktatás*, *művelődés*) megismerésére. Arra ösztönzi a diákokat, hogy gyűjtsenek (autentikus) anyagot a terepen, a könyvtárban, a levéltárban, az egyházi archívumban és az internetről. Hallgassanak történeteket a régmúlt időkről, az elődeik életmódjáról, hétköznapi és ünnepi szokásairól.

A tantárgy fejleszti a tanulók *mérlegelő gondolkodását*, múlt- és jelenismeretét, látásmódját, érvelési képességét (érvek és ellenérvek), vitatkozási kultúráját. Önálló kérdések és vélemények megfogalmazására ösztönözi őket. Lehetővé teszi a román népcsoport sajátos arculatának felismerését, fejlődéstörténetének megértését.

Pozitív kereteket biztosít a *kommunikációs* képesség fejlesztésére, román szaknyelvi szavak elsajátítására, valamint a különböző generációk közötti párbeszédre. Egy-egy népismereti téma megvitatásakor a diákok jól alkalmazhatják a tárgyilagos érvelés technikáját. A gyermekek figyelmét leköti a tárgyakkal, fotókkal, régi dokumentumokkal való kommunikáció is.

Történelmi és földrajzi térkép, időszak és kronológiai táblázat használatával elősegíti a *tájékozódást térben és időben*, tekintettel a hazai románság helytörténetére, társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődésére.

DISCIPLINA: CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ROMÂNĂ

1 oră /săpt – 36 ore/an

UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	CONȚINUT	RESURSE	METODE ȘI PROCEDEE	FORME DE ORGANIZARE	INTERDISCIPLINARITATE	OBSERVAȚII
1. Recapitularea inițială o oră	Recapitularea cunoștințelor acumulate în anii precedenți					
2. Cunoștințe generale despre poporul român și limba română 10 ore	România în Europa Despre originea poporului român Limba română- limbă de origine latină Recapitulare Evaluare	- manual - Harta - ilustrații - planșe - volume	-citirea expresivă -conversația -explicația -exercițiul -jocul didactic -cubul	-frontal -individual -în perechi -în grup -colectiv		
3. Cunoștințe generale despre statutul de minoritate	Popor, națiune , naționalitate, majoritate, minoritate Instituții și organizații ale românilor din Ungaria	- manual - harta - ilustrații - planșe	-conversația -explicația -exercițiul	-frontal -individual -în perechi -în grup		

națională al românilor din Ungaria 10 ore	Recapitulare Evaluare	-dictionar	-jocul didactic demonstrația -instructajul verbal -conversația -observația -explicația -exercițiul -jocul didactic	- colectiv - frontal - individual - în perechi - în grup - colectiv	
4. Popasuri printre românii din Ungaria 13 ore	Mediul geografic și social al comunităților românești din Ungaria Aletea Apăteu Bătănia Bedeu Recapitulare Evaluare	- manual - diferite obiecte - videoprojector - ilustrații - planșe			
5. Recapitulare finală 2 ore	Recapitularea conținuturilor acumulate în decursul anului școlar				

Note:

1. Această propunere de planificare a fost întocmită conform Programei Cadru pentru învățământul bilingv din Ungaria pentru obiectul de studiu ” Cultură și civilizație românească”, emisă de organele abilitate și are ca suport manualul Cunoștințe despre poporul român, autori: Mihaela Bucin și Florica Szántó.
2. Această propunere de planificare calendaristică conține planul pentru 36 ore, repartizarea orelor se va face de către cadrul didactic în funcție de nivelul clasei și de preferințe.
3. Fiecare unitate de învățare cuprinde o oră de recapitulare și una de evaluare.

DISCIPLINA: CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ROMÂNĂ

1 oră /săpt – 36 ore/an

UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	CONȚINUT	RESURSE	METODE ȘI PROCEDEE	FORME DE ORGANIZARE	INTERDISCIPLINARITATE	OBSERVAȚII
1. Recapitulare inițială 0 oră	Recapitularea cunoștințelor acumulate în anii anteriori					
2. Popasuri printre românii din Ungaria 17 ore	Cenadul Unguresc Chitighaz Jula Micherechi Otlaca-Pustă Săcal Recapitulare Evaluare	- manual - Harta - ilustrații - planșe - volume	-citirea -expresivă -conversația -explicația -exercițiul -jocul didactic -lucrul cu harta	-frontal -individual -în perechi -în grup - colectiv		
3. Portul și muncile casnice în satul de odinioară 16 ore	Portul românilor din Ungaria Prelucrarea cânepii Războiul de țesut Activități și unelte folosite la cultivarea și prelucrarea porumbului	- manual - harta - ilustrații - planșe -dicționar	-conversația -explicația -exercițiul -jocul didactic demonstrația	-frontal -individual -în perechi -în grup - colectiv		

<p>4. Recapitulare finală</p>	<p>Recapitulare Evaluare</p> <p>Recapitularea cunoștințelor acumulate pe parcursul anului școlar</p>		<p>-instrucțiul verbal</p>			
--------------------------------------	--	--	----------------------------	--	--	--

Note:

1. Această propunere de planificare a fost întocmită conform Programei Cadru pentru învățământul bilingv din Ungaria pentru obiectul de studiu ” Cultură și civilizație românească”, emisă de organele abilitate și are ca suport manualul Cunoștințe despre poporul român, autori: Mihaela Bucin și Florica Szántó.
2. Această propunere de planificare calendaristică conține planul pentru 36 ore, repartizarea orelor se va face de către cadrul didactic în funcție de nivelul clasei și de preferințe.
3. Fiecare unitate de învățare cuprinde o oră de recapitulare și una de evaluare.

7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamon a tanulók népismerettel kapcsolatos „*tér- és időbeli utazása*” egyre jobban túllépi a hazai román nemzetiség határait, és a *történelmi provinciák* világába, valamint Románia különböző földrajzi tájegységeire vezet.

Megismerik az ország földrajzi szimbólumait (*hegyek, vizek, barlangok*), jelentősebb városait és azoknak a civilizációs értékeit (*várak, templomok, kastélyok, kolostorok, falumúzeumok, emlékházak és különböző szoborcsoportok*). Általános képet szereznek egy-egy tájegység jellegzetességeiről, az ott élő emberek életéről (*foglalkozásairól, mesterségeiről*), hajdani népviseletéről, gasztronómiájáról.

A tanulók a tanórákon és azokon túl *ismereteket szerezhetnek* a román kultúra és civilizáció fejlődéséről történelmi, földrajzi, művelődéstörténeti szövegek értő olvasásával, filmek megtekintésével, albumok, útikalauzok lapozgatásával, és lehetőségtől függően valódi kirándulással. Sokat tanulhatnak és fejlődhetnek a személyes élményekből, festői tájak, nevezetességek megismeréséből, múzeumok, kiállítások anyagának megtekintéséből. Elsajátíthatják a *projektkészítés, az információgyűjtés, szelektálás, rendszerezés, feldolgozás módszertanát*.

A tantárgy lehetőséget nyújt a hagyomány és újítás, valamint a kultúrák kölcsönhatásának megismerésére.

Ebben az életszakaszban is tovább mélyíti a növendékek *mérlegelő gondolkodását*. Arra motiválja őket, hogy önálló véleményt formáljanak a (rég)múlt idők örökségéről, nemzetiségi eseményekről, a nemzedékek közötti kommunikációról; a fiataloknak a múlt értékeihez való viszonyáról, az egyéni és kollektív identitástudatról, a kétnyelvűségről, a globalizálódó világ előnyeiről és értékfaló, -roppantó tulajdonságairól. Ez a tantárgy a szokások változásának és vándorlásának a felismerésére is ösztönzi a gyermeket.

Sokféle, változatos formát biztosít a *kommunikációs képesség* fejlesztésére, például beszélgetést a nemzetiségi létről, a Romániával kapcsolatos hírekről, kirándulásokról, személyes tapasztalatokról. A tanulók a népismereti órákon élménybeszámolót tarthatnak egy romániai kirándulásról (PowerPoint) prezentációval.

A tantárgy fejleszti a *tér- és időbeli tájékozódás képességét*, pl. útvonaltervek készítésével itthonról kiindulva különböző közlekedési eszközökkel (pl. a Fekete-tengerre), vagy neves személyiségek emlékházainak megkeresésével a térképen, térképvázlatok készítésével különböző tájegységekről, lakóhelyekről.

CLS. A VII-A

DISCIPLINA: CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ROMÂNĂ

1 oră /săpt – 36 ore/an

UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	CONȚINUT	RESURSE	METODE ȘI PROCEDEE	FORME DE ORGANIZARE	INTERDISCIPLINARITATE	OBSERVAȚII
1. Sărbători, obiceiuri și tradiții populare ale românilor din Ungaria 10 ore	Cultura populară Obiceiurile vieții de familie	- manual - Harta - ilustrații - planșe - volume	-citirea -expresivă -conversația -explicația -exercițiul -jocul didactic -cubul	-frontal -individual -în perechi -în grup -colectiv		
2. Călătorie pe plaiurile românești 26 ore	Provinciile istoric și zonele geografice ale României Crișana Banatul Oltenia Muntenia Dobrogea Moldova	- manual - harta - ilustrații - planșe -dictionar	-conversația -explicația -exercițiul -jocul didactic demonstrația -instrucțiunea verbal	-frontal -individual -în perechi -în grup -colectiv		

CLS. A VIII-A

DISCIPLINA: CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ROMÂNĂ

1 oră/săpt – 36 ore/an

UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	CONȚINUT	RESURSE	METODE ȘI PROCEDEE	FORME DE ORGANIZARE	INTERDISCIPLINARITATE	OBSERVAȚII
1. Recapitulare inițială 0 oră	Recapitularea cunoștințelor acumulate în anii precedenți					
2. Îmbrăcămintea tradițională românească 9 ore	Funcțiile portului popular Recapitulare Evaluare	- manual - Harta - ilustrații - planșe - volume	-citirea -expresivă -conversația -explicația -exercițiul -jocul didactic	-frontal -individual -în perechi -în grup -colectiv		
3. Ocupații și meșteșuguri tradiționale românești 9 ore	Oieritul Olăritul Morăritul Recapitulare Evaluare	- manual - filmări - ilustrații - planșe -dicționar	-conversația -explicația -exercițiul -jocul didactic demonstrația	-frontal -individual -în perechi -în grup -colectiv		
4. Sărbători, obiceiuri și tradiții populare ale	Cultura populară a românilor din Ungaria Recapitulare Evaluare	- manual - filmări - ilustrații - planșe -dicționar	-instrucțiunile verbal			

românilor din Ungaria 6 ore 5.Sărbători și tradiții populare românești 9 ore		Obiceiuri, sărbători, tradiții, sărbători calendaristice Crăciunul. Colindatul Anul Nou. Plugușorul Paștile Rusaliele Recapitulare Evaluare Recapitularea cunoștințelor acumulate pe parcursul anului școlar	- manual - filmări - ilustrații - planșe - dictionar	-conversația -explicația -exercițiul -jocul didactic demonstrația -instructajul verbal	-frontal -individual -în perechi -în grup - colectiv	
4. Recapitulare finală 1 ore						

Note:

1. Această propunere de planificare a fost întocmită conform Programei Cadru pentru învățământul bilingv din Ungaria pentru obiectul de studiu ” Cultură și civilizație românească”, emisă de organele abilitate și are ca suport manualul Cunoștințe despre poporul român, autori: Mihaela Bucin și Florica Szántó.
2. Această propunere de planificare calendaristică conține planul pentru 36 ore, repartizarea orelor se va face de către cadrul didactic în funcție de nivelul clasei și de preferințe.
3. Fiecare unitate de învățare cuprinde o oră de recapitulare și una de evaluare.